

KAREZIA

Poruva Karesia vatanaaka qara ruva nimitora

Ihura qaqi vara himpima kovaro naaruvaini oru vauvaro 25 ihie aitaromanta Karesia vatanaaka hininavu Karaitira uvara quqaave tivake vaumanta vo vaiintinavu orure vikara tiha, Ne Karaitira uvaqai iriqi vivorave. Ne Karaitira uva iriha Iutaa vatanaa maara uva Kotiva Mosiraqaa tivatora, vi uvaravata iriqi vuate, ti vaura. Vinavuka hampi uva minti ti vauvaro vira kaara Poruva maa uvara qara ruva teharo Karesia vatanaakara kempukaiqama kero tiharo, Karaitira uvaqai iriqi vuate, tura.

¹ Te Poruka maa qarara nini vara kauro. Kia qaqi qumina vaiintivano ti noraiqama kero ti tititaimanta te vaiha Karaitira uva ni tiva nimiqi vi vauraukavauve. Aqao, Ihu Karaitivavata, tinavu Qova Kotiva Karaitiva qutu vuraqihairo qaiqaa qaqi vara himpima kaivavata, vitanta ti noraiqamake tititaamanta te Karaitira uva vaiinti nahenti tiva nimiqi vi vauraukama vai.

² Tevata, Kotira vainti vonavu ti vataake maini variakavata, tenavu niara Kotira vaiinti nahenti Karesiaini variaka ni uva manteha mintima ti:

³ Kotiva tinavu Qovavata, Noravano Ihu Karaitivavata, ni koqema nimiteha aqurihama nimitaivaro ni muntukaqihairo paru i vaira variata.

⁴ Tenavu maa vataraqaa vaiha vaaqu kaiqaqai varaqi vi variavauraro Karaitiva tinavu

kahaqireva tinavuara vaaqu kaiqavano vika ravaaqavu kaantorave tiro, viva tinavuara iriharo tinavu qora kaiqa uvavano nunka vuarire tiro, qutu vura. Tinavu Qova Kotiva Karaitira atitovaro Karaitiva Kotira no iriqiro viviro vuru qutu vura.

⁵ Ho Kotiva Karaitirara tinavu kahaqiarire tiro Karaitira atitorara ti, kaiqe tenavu ekaa enta Kotira autu tuaheraqi vuari. Quqaave.

Karaitira uvaqai iriqi viha Kotira aaraqaa vuate, tura

⁶ Kotiva Karaitira kaiqara iriharo ni koqema nimitareva ni naarama taimanta ne Karaitira uva iriqi vivi, viraqaahai ne Karaitira uva vaakama qaqirake tiha, Kaiqe vo uva koqe vakaaka iriqi vuare, tivakeha variara. Ne minti ti variarara ti, te voqamake tenta kauqu niara runkinkiri iha tiha, Ike, vika quqaae minti ti variavo? ti vaunara.

⁷ Kia koqe vakaaka vo vaimanta ne vi uvara iriqi viha Kotira aaraqaa ho vivarave. Vo vaiintinavu Karaitira uva kia avuqavuqamake tiraiti, vinavuka vi uvara rakakaarimake vo uva ni tiva nimiha ni avu aato vara hampiqaamake variara.

⁸ Tenavue, *enseli* vovanoe, tota tenavu ni tiva nimiavauna uvara qaqirakero vo uva ni tiva nimirera, Kotiva viraqaata uva vatairaro viva vaaqu vaiinti nahenti rumpavi vainaini virage te virara huvigorave tirara.

⁹ Te qaiqaa vaaka tunantemake niara tirera: Tenavu Karaitira uva ni tiva nimiavauramanta ne vi uvarara quqaavave tiarave. Ne minti

tiarara tiro, vo vaiintivano niara vi uvara qaqirake vo uva iriqi vuata tirera, Kotiva viraqaa uva vatairaro viva vaaqu vaiinti nahenti rumpavi vainaini virage te virara huviqorave tirara.

¹⁰ Kia qumina vaiintivano ti quahama timitaarire tivauve, te vi uvara turo. Aqao, Kotiva ti quahama timitaarire ti, te vi uvara tunara. Kia te vaiinti nahenti ti quahama timitaate tivauve, Karaitira kaiqa vare vaunara. Te mintiare turaitirio, te kiama Karaitira kaiqa vaiinti vauraitirio.

Ihu Karaitiva Porura aarama kero noraiqama kora

¹¹⁻¹² Ti qata vakaao, te koqe vakaaka Karaitira uva vaiinti nahenti tiva nimi vauna uvava vaireva, vi uvava kia vaiintivano nai irikero tivatai uvaravauve. Kia vaiinti vovano nai irikero vi uvara okara ti humiqaivauve te vaiinti nahenti tiva nimi vai. Aqao, Ihu Karaitiva nai vivama vi uvara qovarama kaimanta te vi uvaraqai vaiinti nahenti tiva nimi vaunara.

¹³ Te Iutaa vaiintivano vaiha haaru Iutaa vika maara okara Kotiva Mosiraqaa tivato uvara, vi uvaraqai te kempukaiqamake iriqi vi variavaunara, ne virara iriarave. Te vi entara Ihura uva iri varia vaiinti nahentikara hampi uva iri variakave tivakeha vikara kia mpo tiva nimitaraiti, vika vehi autu karera auti variavaunara.

¹⁴ Te Iutaa vaiintivano vaiha vi entara te Iutaa vika maara okara iriqi viha te tenta kana vaiinti vikavata naatarake vi uvara nai kempukaiqamake iriqi vi variavaunara. Tinavu

kaivaqaukavara tivato uvara, te vi uvaraqai avu aatoqi vateha iriqi vi variavaunara.

¹⁵ Ho haaru kia ti vatato entara Kotiva ti aaqurihama timiteharo nai kaama tero tiriara Poruva ti kaiqa vaiintima varianarove tivakero,

¹⁶ viraqaahairo nai kaamato entaraqaa tiriara Poruva vo vatanaa vo vatanaaka, ti vakaaka tiva nimiarire tiro, viva nai Maaqu qovarama komanta te vira tavaavaunara.

Te Kotira Maaqu tave viraqaahai kia te vo vaiinti vo vaiinti Ihura okarara iramake iriraiti,

¹⁷ kia te Ieruharemini Ihuva noraiqamako vaiintinavuka tavarera viraiti, te vi entara qaquirake Arebia vatani naane oru vari, viraqaahai orurante Damasikusini ani variavaunara.

¹⁸ Te mini variavauraro taaramo ihi aitaromanta te Pitaara oru tavarera Ieruharemini vira vataake taara *uikiara* variavaunara.

¹⁹ Vi entara kia te Ihuva noraiqamako vaiintinavukaqihai vonkuvata tavaraiti, te Ihura qata Iemiraqai tavaavaunarave.

²⁰ Te Kotira avuqaa vaiha tenta kauqu aiqiqaa aqukeha niara mintima ti: Maa qarara ntuva taurava kiama una uva vairaitiro, quqaa uvama vaivo, turo.

²¹ Te Ieruharemini varike, viraqaahai Siriaainivata Sirisiaainivata oru variavaunara.

²² Vi entara Ihura vainti Iutiaini variaka kia ti viri kankomake tavaraiti,

²³ vika vokuka tiriara tu uvaraqai irura. Vokuka tiriara tiha, Vi vaiintiva haaru Ihurara quqaave tivorave tivakeharo, tinavu Ihura vainti qoraiqama timitareva auti vaurave. Viva

tota Karaitira uva ekaa taiqa kareva auti vauva vate maa entara viva vi uvaraqa vaiinti nahenti tiva nimiqiro vi vairave,

²⁴ tivake vika tiriara iriha Kotira autu tuahere vaura.

2

Poruva Ihuva noraiqamako vaiintika oru tavora

¹ Ihi 14 navu aitaromanta te Banabaasikanti anirante qaiqaa Ieruharemini vire iha vo vatanaa vaiinti Taitaasiravata vita vare vuavaunara.

² Kotiva uva vo qoqaiqama kero tiriara Ieruharemini vuane tumantara ti, te mini vuavaunara. Te mini orure vaiha nora vaiintinavuve ti variaka, vinavuka hampata ruvaaqumavi vaiha te Karaitira uva minti mintima keha vo vatanaaka tiva nimi variavauna okarara vinavuka tiva nimiavaunara. Nora vaiinti vinavuka tiriara hampi uvama vo vatanaaka tiva nimi variarao tivake ti ravaaqavu kevorave ti, te vinavuka vi uvara okara vutuke tiva nimiavaunara.

³ Vi entara Taitaasiva ti vataakero anu vaiintiva, viva Giriki vatanaavano vaumantavata, vika kia vira vaata toqa amitaate tiraiti, qaqi kovaro vaura.

⁴ Hini vaiintinavu una uva tiha, Tenavuvata Ihura vaintive, tunavuka, vinavukama tiriara tiha, Aqao, are Taitaasira vaata toqa kaataarave, tura. Vi vaiintinavuka tinavu kaiqa okara ampeqamakeha tavareka anu vaiintinavuka vaura. Iutaa maara uvavano tinavu rumpa taivaro Ihu Karaitiva tinavu kuvantu timitaimanta tenavu qaqini vaunarara ti,

vinavuka tinavuara ne Iutaa maara uvavata iriqi vuataarave tivakeha qaiqaa tinavu vi uvaraqohai rumpa kareka auti vaura.

⁵ Ho ne Karaitira uva, quqaa uvaqai iriqi vuate ti, tenavu vinavuka uva kia inaaraiqavata iriraiti vaunara.

⁶ Vi entara te Ieruharemini oru variavauramanta nora vaiintinavuve ti variaka vinavuka ti nana uvae tiva timura? (Kia te vaiintivano noraiqama vuainarara noraiqaake iri. Kotiya kia vaiinti autuara iriharo vi vaiintiva koge vaiintive vi vaiintiva qora vaiintive ti vaira.) Ho vi entara nora vaiinti vinavuka ti nana uvae tiva timura? Vinavuka kia tiriara are vo uvavata tiataarave tiraiti, tiriara ai uvavano hoqai vaivo tura.

⁷ Vinavuka minti tivake tavovaro Pitaava noraiqama viro Iutaa vatanaaka Karaitira uva tiva nimi vaintema kero, Kotiva tivata noraiqama komanta te vo vatanaaka Karaitira uva tiva nimi variavaunara.

⁸ Iutaa vatanaaka tiva nimiarire tiro, Pitaara noraiqama kaiva Kotiva, vohaa vivaqaima tivata noraiqama kero are vo vatanaaka ti vakaaka tiva nimiane, tura.

⁹ Nora vaiintinavuve ti varia vaiintinavuka Iemivavata, Pitaavavata, Ionivavata, vinavuka tiriara tiha, Quqaama Kotiva ai noraiqama kaivara are vi kaiqara varaqira vi varianarave, tivake vinavuka titanta Banabaasika kauqu timura.

Vinavuka titanta kauqu timiha tiha, Netanta vo vatanaaka hampata kaiqa varaqi vi vaiqe tenavu tentanavu Iutaa vatanaaka hampata kaiqa varaqi vuare, tura.

¹⁰ Vinavuka vohaa uvaqai titanta tiva timi tiha, Netanta vehi vaiinti nahentiara tauru kevorave, tumanta te tiha, Eo, ti antuqavano vika kahaqiaataa imanta kahaqirerave, tiavaunara.

Poruva Pitaara atiharo avuqavuqura

¹¹ Ho vo enta Pitaava Antiokini anirero mini vaiharo vo haika hampiqama komanta vira kaara te vaiinti nahenti nivuqaa vaiha Pitaara atiavaunara. «Vi uvara okara ni tiva nimirera:»

¹² Vi entara avuniqama kero Pitaava Ihura vainti vo vatanaaka kia vaata toqakoka hampata kara ne vaumanta viraqaahai Iemiva Ieruharemihairo nitito vaiintinavuka anirovaro Pitaava vo vatanaaka mini kero tiharo, Hauri Iutaa maara okara iriaka ti tave titivorave, tivakero viva vo vatanaaka vika mini kero nariara kanta vaiharo kara ne vaura.

¹³ Pitaava mintumanta Iutaa vaiinti vonavuvata Pitaava untemake, tinavuvata titivorave tivake kia vo vatanaaka hampata vaiha kara nora. Vika mintihama unaqaraiqamake koqe kaiqa vare vauvaro Banabaasivavata vika aanantero kia vo vatanaaka hampata vaiharo kara nora.

¹⁴ Vinavuka mintumanta te tavaavauramanta kia avuqavuqamake Karaitira uva iriqi vi vaumanta te ekaa vika nivuqaa himpite vaiha Pitaarara mintima ti: Aqao, are Iutaa vaiintivano Ihura vaintiqama vuararora tiro, kiana Iutaa maara okaravano ai tuataivo. Are nena mintimakera vaihara nantiharae are vo vatanaakara Iutaa maara okara iriqi vuata ti variarao? Are kia mintiataarave, tiavaunara.

*Ihurara quqaa vivave tikaqaima Kotiva
avuqavuqama nimitaanaro*

¹⁵ Tinavu vatatomanta tenavu Iutaa vatanaaka vaiha tenavu vo vatanaakara tiha, Kotiva Mosiraqaa tivato uvava kياما ho vika kahaqiraro qora kaiqa vare vai uvava qaqima vikaqi varianarove, ti variavaunarave.

¹⁶ Ho vate tenavu kankomake iruraro Iutaa vaiinti vovanovata Kotiva Mosiraqaa tivato uvara iriqiro virarovata, Kotiva kياما vira uva ho taiqa amitaanaro. Ihu Karaitira uva iriqiro vi vaina vaiintira Kotiva vira uvaqaima taiqa amitaanaro.

Tenavuvata Kotirara viva tinavu uvavata taiqa kaarire ti, Ihu Karaitirara quqaave ti vaunara. Kia vaiinti vovano Iutaa maara okara iriqiro viraqaahairovauve Kotiva virara are avuqavu ni variara vaiintivave tiravauve. Vaiintivano Karaitirara viva ti kahaqiariravama vaivo tiraqaahairo Kotiva vira uva taiqa kero avuqavuqama amite vaira.

¹⁷ Kotiva tinavu avuqavuqama timitaarire ti, tenavu Karaitirara quqaave ti vaunara. Tenavu Karaitirara quqaave turaro aato kenko tiro irivimanta tenavu Iutaa vatanaaka vaihavata, vo vatanaaka qora kaiqa varaqi vi variantemake, tenavuvata qora kaiqa varaqi vi vaunara. Ihuva tinavu kaiqa vara timitairaqaahairoe tinavuqi qora kaiqa qovarama vivo? Aqao, vovano minti tirera, viva hampi uvama tianaro.

¹⁸ Haaru te Iutaa maara okara iriqi vuare tivake, qora kaiqaqai varaqi vi variavaunara.

Ho te qaiqaa vi uvara iriqi vuarera, te qaiqaa qaqiqaima qora kaiqa varaqi virara.

¹⁹ Ho Iutaa maara okaravano tiqaa raqikiqiro vumanta, viraqaahai te Kotira antuqa avataqi viha qaqi variqi vinerave tivake, te „Karaitira vataake„ qutu vuavaunara. Mintunarara ti, Iutaa maara okaravano kia qaiqaavata tiqaa raqikiqiro vi vaira.

²⁰ Te qutu vuavauraro, Karaitiva tiqi qaqi variqiro vi vaimantara ti, vate te qaqi variqi vi vaunara. Karaitiva tiriara muntuka vateharo qutu vurara ti, te Karaitirara quqaa viva Kotira Maaquvanove tivake virara iriqi viha qaqi variqi vi vaunara.

²¹ Karaitiva mintima timitaimantara ti, kia te viva aagurihama timitewaro koqema timitaainara qaqira karara. Iutaa maara okaravano tinavu ho kahaqama timitaitirio, Kotiva virara iriharo tinavu avuqavuqamama timitaitirio. Mintiare titirio, Karaitiva quminama qutu vitirio.

3

Kotira Maraaura varerara tura

¹ Aqao, Karesia vatanaakao, ni avu aatovata kia vaimanta variakave. Tavave ni avu aato hampiqama kaimantae ne hampi uva iriqi vi variavo? Te vutukema Karaitira katariqaa aruto uvara ni tiva nimuramanta ne kiae kankomake iriavo?

² Ne uva vohaiqa ti tiva timiqe iriare. Ne Iutaa maara uva iriqi vihae ne Kotira Maraaura vare iavo? Ne Ihu Karaitirara quqaave tivakehae

Kotira Maraḡura vare iavo? Ne vira okara ti tiva timiqe iriare.

³ Ni avu aato kia vaimantae variavo? Ne Ihu Karaitirara quḡaave tivakehama Kotira Maraḡura varorave. Hoḡare ne kia nenta kahaḡiraiti vauvaro Kotira Maraḡuravano ni kahaḡumanta ne Ihura vaintiḡamavi variḡi vura. Viraḡaahai ne nantihae hampi avu aato iriha Kotira Maraḡura ḡaḡirake, ne nenta ḡaiḡaa kahaḡireka auti variavo?

⁴ Haaru ne Ihura vaintiḡamavi variḡi vi vaumanta vokuka ni ḡoraḡama nimite vaumanta ne vi entara kia popohanaara iraiti, kempukaiḡamake variḡi vi vaura. Haaru ne mintumake variḡi vi vaurara hauri maa entara ne tauruke hampi uva iriḡi vivora.

⁵ Kotiva kia ne Iutaa maara okara iriḡi vurara iriharo nai Maraḡura ni nimiravauve. Ne Karaitira uvara quḡaa uvave turara tiro, Kotiva nai Maraḡura ni nimuvaro viva ni hampata vaimanta ne nora kaiḡa vo kaiḡa vo kaiḡa vare variara.

⁶ Eparahaamirara tu uvara iriha variata. Eparahaamiva Kotirara are quḡaama mintinarave tuvarora tiro, Kotiva virara tiharo, Te ariara avuḡavu ni variara vaiintivave tirarave, tura.

⁷ Eparahaamiva tuntemake, Kotirara quḡaave ti varia vaiinti nahentika, vikama quḡaa Eparahaamira vaintivara vaivarave.

⁸ Karaitiva naantiara vaiinti nahenti kahaḡiainarara iriharo Kotiva haaru

Eparahaamirara vi uvara tivatora. Vi uvara Kotira vukuqi qara ntuva tova mintima tiro:

Are kuvuarama tenaraqaahairo vaiinti vovano ekaa naato vatanaaka koqema nimitaanarove, tura. *(Okara 12:3)*

⁹ Eparahaamiva Kotirara quqaave tivakero virara kempukaiqaakero iriqiro vi vaurara tiro, Kotiva vira koqema amitora. Ho Kotiva Eparahaamira koqema amitontema kero, viva ekaa vaiinti nahenti virara kempukaiqamake iriqi vi variakavata koqema nimitaanaro.

¹⁰ Kotira vukuqi mintima tiro:

Mosiva ekaa maara okara qara ntuvato uvava vaivaro vaiintivano kia ekaa vi uvara iriraitiro, hini uva qaqira kairera, Kotiva vira qoraiqama amitaanarove, tura. *(Lo 27:26)*

Kotira vukuqi minti tirara tiro, vovano tiharo, Kaiqe te Mosira uvaqai iriqi vuare, tirava qoraiqamama vuanaro.

¹¹ Mosira maara okara iriqiro vi vainaraqaahairo, kiama Kotiva vi vaiintira uva nunka amitaanaro. Qaiqaa Kotira vukuqi mintima tiro:

Kotirara kempukaiqamake iriqi vi vaika vikaqaima qaqi variqi vivarave, tura. *(Hab 2:4)*

¹² Mosira maara okara iriqi vi varia aarava vo aaravano vaivaro, Karaitirara iriqi vi varia aarava vo aaravano vaira. Vi aaratanta kia vohaa qaramake variara. Kotira vukuqi mintima tiro:

Mosira maara okara ekaa iriqiro vi vairava, vi vaiintivaqaima qaqi variqiro vuanarove, tura. *(Wkp 18:5)*

¹³ Tenavu Mosira maara okara kia ekaa avataqi vi vaunara kaara tenavu qoraiqama vuataara vauvarovata, Karaitiva tinavu vatuka varovaro Kotiva vira qoraiqama amitora. Kotira vukuqi mintima tiro:

Katariqaa hirite vaiintira Kotiva vira qoraiqama amitaanarove, tura. *(Lo 21:23)*

¹⁴ Kotiva haaru Eparahaamira koqema amiteharo tu uvava ekaa vo vatanaa vo vatanaakaqi variarire tiro, Ihu Karaitiva qovarama viro vaaquqama vura. Karaitiva vaaquqama vurara ti, tenavu Karaitirara quqaa viva tinavu kahaqiariravama vaivo turaro Kotiva nai tiva taintemakero, nai Marapura tinavu timimanta varaunara.

Kotiva nai kauqu aiqiqaa aqukero tivato uvara

¹⁵ Ti qata vakaa, ne te tuna uvara kankomake iriate ti, te vo uvaqaa *vatake/ntuvake* ni tiva nimirera: Vaiintivano nai gutuaina entarara iriharo gara ntuvakero vatero tiharo, Te qutu vuariraro vi vaiintivama ti onaana varaarire, tivakero nai autuvata gara viraqaa vatero variqiro viviro vuru qutu vivaro vira uvavano ho vivau vairaro kia vovano vi uvaraqihairo hini uva qaqini vara kaanaro. Kia ho vovano vo uvavata vira uvaqaa tomaqa taanaro.

¹⁶ Vira voqaantema kero, Kotiva nai kauqu aiqiqaa aqukero Eparahaamirara tiharo, Te ariaravata are kuvuarama tenararavata irihama maa uvara tiva tauro, tura. Kotiva kiamo tiharo

are kuvuarama teraukave tiraitiro, viva are kuvuarama tenarave tiharoma vainti vohaiqara tivatora. Karaitiva kia vataini tuvu vau entara Kotiva Eparahaamirara are kuvuarama tenarave tiharoma Karaitirara tivatora.

¹⁷ Te tuna uvara okara maantimama vairo: Kotiva Eparahaamiraqaa uva tiva taatau tovaro 430 ihinavu aitarovaro, viraqaahairo Kotiva qaiqaa nai uva maara Mosiraqaa tivatora. Ho naantiara Mosiraqaa uva maara tivatova kia ho avuni Eparahaamiraqaa tivato uvara nunka kairaro qaqima varianaro.

¹⁸ Kotiva kiama Mosiraqaa tivato uvarara iriharo vaiinti nahenti koqema nimite vairavauve. Viva mintiare titirio, viva tota Eparahaamiraqaa tivato uvava qumina uvaqaima vaitirio. Kotiva hoqarero Eparahaamiraqaa tivato uvarara iriharo vaiinti nahenti koqema nimite vaira.

¹⁹⁻²⁰ Kotiva Mosiraqaa uva maara tivatora vo? Nantivaroe Kotiva vi uvara Mosira tiva amurave? Ho vaiinti nahenti vika nai vaaqu okara kankomake tavaate tiro, Kotiva vi uvara tomaqa kero vatora. Vaiinti nahenti vi uvara iriqi vi vaivaro te kaama taaina vaiintiva Eparahaamiva kuvuarama tairaukaqihairo qovaraiqama vuarire, tura.

Kotiva nai uva maara maantima kero tiva nimura: Kotiva vi uvara *enselinavu* naane tiva nimumanta viraqaahai vika Mosira muntu tiva amuvaro viraqaahairo Mosiva vi uvara vaiinti nahenti muntu tiva nimura. Kotiva Eparahaamira uva tiva amireva iharo kia vo vaiintiara tiharo, Are Eparahaamira muntu tiva

amiane, tiraitiro, viva naivano Eparahaamira muntu tiva amura.

Kotiva mintima kero Mosiraqaa nai uva maara tivatora

²¹ Quqaae Kotiva avuniqama kero Eparahaamiraqaa tivato uvara nunka kareva Mosiraqaa uva tivatorave? Aqao, kia minturave. Kotiva Mosiraqaa uva maara tivatova vaivaro kia vaiinti vovano vi uvara ho koqema kero iriqiro vuarirava vairave. Vaiinti vovano vi uvara ho iriqi vuare titirio, Kotiva vi vaiintirara, Are avuqavu ni variara vaiintivave. Are ekaa enta qaqi variqira vinaravema, titirio.

²² Kotira vukuqi kia minti tiraitiro, maantima keroma tiro:

Qora kaiqavano ekaa naato vatanaakavata ravaaqavu kairara ti, vika ekaa qora kaiqaqi varaqi vi variarave, tura.

Ho Ihu Karaitirara quqaa vivave ti vaiinti nahentika, vikaqaima ho vaivara. Kotiva Eparahaamiraqaa tivato uvava Karaitirara kempukaiqama kero iriqiro vi vaina vaiintiraqi vairaro Kotiva vi vaiintirama koqema amitaanaro.

²³ Hoqare kia tenavu Karaitirara kempukaiqamake iri variavauna entara Mosiraqaa tivato uva maarava tinavu rumpa tomana variavauraro viraqaahairo Karaitiva qovarama vura.

²⁴ Karaitirara kempukaiqamake iriqi vi variariraro Kotiva tinavu uva taiqa kero avuqavuma timitaarire tiro, Mosiraqaa uva maara tivatova tinavuqaa raqikiqiro vi vaura.

²⁵ Karaitiva qovarama vumanta tenavu virara kempukaiqamake iriqi vi vaunarara tiro, vate Mosiraqaa uva maara tivatova kiama tinavuqaa qaiqaavata raqikiqi vi vairo.

²⁶ Ne Ihu Karaitirara quqaa vivave tivake virara kempukaiqamake iriqi vi variarara ti, ne Ihu Karaitira vataake vohaa vaiha Kotira vaintiqamavi variavo.

²⁷ Ne namari vare viraqaahai ne Karaitira vataake vohaama variavo. Ne minti variarara tiro, ni avu aatovano Karaitira avu aato voqaarama vaira.

²⁸ Ne Karaitirara quqaave tiakara ti, ne kia vo qara vo qaramake variavo. Iutaavanove vo vatanaavanove, rumpatai vaiintivave qumina vaiintivanove, qoraintivanove nahentivanove, ne Ihu Karaitira vainti variarara ti, ne vohaa qaramake variavo.

²⁹ Ne Karaitirainiqama vuarara ti, ne Eparahaamira vaintivara variara. Kotiva Eparahaamirara ai vaintivara koqema nimitarerave tu uvava, vi uvava niqivatama varianaro.

4

Tenavu Kotira vainti vaunarara tura

¹ Vi uvara okara maantimama vairo: Vaintiruvano naantiara nai qova ina haikara varaarirava vaivarovata, viva inaara vaintiru vaiharora tiro, viva nai qora kaiqa vaiinti vika voqaantema kero vairo.

² Viva vaintiru vaiharo vo vaiintinavu vevaaraini variqiro vi vairaro vira qova

kaamataina entava anintairaro vi haikara nai varaanaro.

³ Vi vaintira voqaantemake, tenavuvata variavauraro vataihainaa uva okaravano tinavu rumpa tero tinavuqaa raqikiqiro vi vaura.

⁴ Mintiaqiro vi vauvaro Kotiva kaamato entava anirovaro Kotiva nai Maaqu atitovaro nahenti vovano vira vatatovaro vivavata Mosiraqaa tivato uvaraqaí iriqiro vi vaura.

⁵ Ho vi uvava kia vika ravaaqavu kaira vika Kotira maaquve raavurave variate tiro, Ihuva tinavuara iriharo qutu viro tinavu kuvantu timitora.

⁶ Tenavu quqaama Kotira maaquve raavurave vaunarara tiro, Kotiva nai Maaqu Maraquina tinavu timivaro viva tinavu muntukaqi vaiharo nai Qorara, *Aba—Qao*, ti vaira.

⁷ Kotira Maraquiravano ai muntukaqi vairara tira, are maa entara kia rumpatai vaiintira voqaara vairaitira, are Kotira maaquvanove raavuravanove variarao. Are mintima kera varianarara tiro, Kotiva nai Maaqu amina haikara aivatama amianaro.

Poruva Karesia vatanaakara noraiqama kero irura

⁸ Haaru ne Kotirara kia iru entara una variqanavu ni rumpateha niqaa raqiki vaumanta ne vika kaiqaqai vara nimite vaura.

⁹ Maa entara ne Kotirara kankomake iriarave—ho kaiqe te vi uvava avuqavu tiare: Maa entara Kotiva niara kankomakero irirave. Ho Kotiva niara koqema kero iri vaimanta ne nantihae vira qaquirake haarua okara, quqerara okara kia ni ho kahaqiaina okarara iriqi viha vi

okarava qaiqaa tinavuqaa raqikiqi vi vairaqe
vira kaiqa vara amitaare ti variavo?

¹⁰ Ne Iutaa uva maara raqakaarorave tivakeha
vo enta kaamateha vi entaraqaave, vi
toraraqaave, vi ihiraqaave nora maara ti varia
entarave ti variarave.

¹¹ Oho, ne minti varia okarara te qetehama
vauro. Hauri te niqi kaiqa vara nimitaarirava
quminaiqama vuantorave.

¹² Ti qata vakaao, te niara mpo ike tiha, Ne te
variainantemake variate, turo. Te Iutaa vaiinti
vaurarovata, vika uva maaravano kia ti
ravaaqavu kaimanta te ni vo vatanaaka
voqaantemake vaunara.

Ne haaru kia ti qoraiqama timite vaura.

¹³ Ne kankomake iriara. Te tota ni hampata
vaiha nora rovara varaqi viha Karaitira vakaaka
ni tiva nimiavaunara.

¹⁴ Vi entara ti rovaravano noraiqamakerō
qoraiqumanta ne kia ti qaqira karaiti, ne
vukaari utiha koqemake tiqaa raqikiqi vi vaura.
Vi entara ti vitareka Kotira *enseli* vitontemake ti
vitora. Ike, ne vi entara Ihu Karaitira
vitontemake ti tivita kora.

¹⁵ Vi entara ne tiriara noraiqaake quahe vaura.
Nantimantae maa entara ne kia mintiavo? Ike,
te quqaama turo. Ne vi entara ti kahaqireka iha
nenta avuvata homa vauruke ti timiatirio.

¹⁶ Vate te quqaa uva ni tiva nimi vauramanta
ne vira kaarae ti navutaiqi variavo?

¹⁷ Vo vaiintinavu nai maara uva ti variara
virara ne eo tiate ti, vika niara unaqaraiqamake
noraiqaake iriqi viha, vika kia ni koqema

nimitareka auti variara. Ne ti uva qaqirake vika uvaqai iriqi vuate ti, vika ni tiva nimi variara.

¹⁸ Vo vaiintinavu ni quqaa kahaqireka autivera, vika homa niara noraiqamake irivara. Te ni hampata variaina entarave, kia ni hampata variaina entarave, vika homa mintivara.

¹⁹ Ti vaintinavuvauvo, ne te vatataurauka voqaarama variara. Ne mpeqaiqamavi Karaitira vainti variate ti, te qaiqaa ni vatarera nahentivano vainti vataveva antura ntintemake, tevata niara iriha antura nti vai.

²⁰ Mpo, vate te ni hampata variarera, te hove tiataara. Te ni hampata vaihavauve, vo uva homa qihaaqamake tirara. Te maini niaraini vaiha nantiakee vika kahaqiainarave tivakeha noraiqaake niara aato utiha vaunara.

Poruva Hagaaka Seraakara uva tuqantaakero tura

²¹ Ne Mosira uva maara iriqi viha vira veवारaini vaireka auti variaka te ni irama nimitarera. Ne vi uvara okara ho kankomake iriarave?

²² Eparahaamirara mintima tiro: Vira maaqu taaraqanta vaura. Vira kaiqa nahenti rumpatova vira maaqu vo vatatovaro vira nahenti vovano qaqi vauva vira maaqu vo vatatora.

²³ Rumpato nahentiva nai vainti qaqi nahenti vatontemakero vatatovaro, qaqi vau nahentiva nai vainti vo qarama kero vatatora. Kotiva Eparahaamirara kauqu aiqiqaa aqukero tiharo, Are qorainti vaintima vatenarave, tu uvaraqaahairo vi nahentiva qorainti vainti vatatora.

24 Vi nahentitanta haaru Kotiva uva taaraqanta tiva taataukero vatotanta voqaara vaura. Nahenti vo, vira autu Hagaava vaireva, viva Kotiva Sainai Aiqinaqaa vaiharo Mosiraqaa tivato uvara voqaarama vairo. Hagaava rumpato nahentiva vaurara ti, vira naintivaravata rumpa tokaqai vaura.

25 Te Sainai Aiqinavano Arebia vataini vairara qaiqaa uva tuqantaake tirera. Vi aiqinava vaireva, Hagaavama vairo. Ieruharemi vatukara uva tuqantaake tirera. Ieruharemi vatukavano vaireva, Hagaara naintivarama vairo. Ieruharemi vatukaini variaka variavaro Mosira uva maaravano vika rumpa taimanta variara. Vika Hagaara naintivara voqaara rumpataikaqai variara.

26 Ieruharemi vatuka vovano naaruvainima vairo. Vi vatukararavata uva tuqantaake tirera: Vi vatukava vaireva, viva qaqi vai nahentiva Seraavama vairo. Vi vatukava vaireva, tinavu novama vairo.

27 Kotira vukuqi virara mintima tiro:

Naahiarama/Qururaiqama vuara nahentio, are quahehara variane. Are kia ke ke tiraitira, kia vaintivata vataraitira vaihara, are quaha quaha ihara ihi tivaqira vuane.

Kia vainti vatai nahentira vaintivara airitahaa variavarora tiro, vi nahentiva vaatiqaa varia nahentika uri naatara kairave, tura. *(Aisaiaa 54:1)*

28 Ti qata vakaao, Kotiva kauqu aiqiqaa aqukero Eparahaamirara are vainti vatenarave turaqaahairo Aisaakira vatatorave. Vira aanare

nevata Kotiva nai kauqu aiqiqaa aqukero turaqaahai Kotira vaintiqama vi variara.

²⁹ Vi entara qaqi vatato vaintiva, Isamairiva vaiharo Kotira Maraqravano kahaquvaro vatato vaintira Aisaakira qoraigama amite vaura. Maa entaravata tenavu Kotira Maraqrura varaurauka vauramanta Mosira maara uva iriaka tinavuvata qoraigama timitareka auti variara.

³⁰ Ho Kotira vukuqi nana uvae virara tiro? Mintima tiro:

Rumpatai nahentira atitairaro nai vaintintiro vuarire. Vira vaintivano nai qova ina haikara kiama ho varaanarove.

Qaqi vai nahentira maaquvanoqaima nai qova ina haikara ho varaanarove, tura. (*Okara 21:10*)

³¹ Ti qata vakaa, vira voqaara kia tenavu rumpatai nahentira vira vaintivara vairaiti, tenavu qaqi vai nahentira vira vaintivarama vauro. „Mosira uva maaravano kia tinavu rumpa taivaro Karaitira uvavano tinavuqaa raqiki vaira.„

5

Ne qaiqaavata rumpavi vaivorave tura

¹ Tinavuara kia rumpa viraiti, qaqi nuvaqi vuate tiro, Karaitiva tinavu kuvantu timitaira. Ne qaqini varia vaiinti nahentika vaihara ti, ne kia vo vaiinti qaqi kaivaro ni qaiqaa rumpa taarire.

² Te Poruka ni tiva nimiari iriata. Hauri ne tiha, Iutaa uva maara iri varia vaiintika tinavu vaata toqa timitaiqe tenavu ho vairarave, tivora.

Ne minti tivera, Karaitiva kia ni ho kahaqiariravama varianaro.

³ Te qaiqaa kempukaiqamake ni tiva nimirera: Vaiintivano tiharo, Kaiqe te Iutaa uva maara iriakara tiari ti tivaatavata toqa timitaate tirera, ekaa Mosira uva maaravano vira ravaaqavu kairaro viva ekaa vi uvara avataqiro vuariravaqaima varianaro.

⁴ Niqihai vokiaka tiha, Tenavu Mosira uva maara iriqi vuariraro Kotiva tinavu avuqavuqama timitaarire, ti variaka, ne Karaitiraqaahai teqavi qaqinima variavo. Ne qaqini teqavi variavaro Kotiva kiama ni aaqurihama nimateharo ni koqema nimate vairave.

⁵ Tenavu Karaitirara iriqi vi vauraro Kotira Marapuravano tinavu kahaqama timite vaimanta tenavu Kotiva tinavu avuqavuqama timitaaina entara vekama vai.

⁶ Tenavu Ihu Karaitira vataake vohaa vaunarara tiro, vaata toqake okaravave, kia vaata toqake okaravave, vi okarava vi okarava kiama tinavu vo qarama timitaanaro. Tenavu Karaitirara iriqi viha vorara vorara muntuka vataaina okarava, vi okarava avuniqamakero nora haikama vairo.

⁷ Tota ne koqemake Kotira uva iriqi vi variavaro tavave ni ravaaqavu kaimantae ne qoraiqamavi quqaa uva qaqirake ni variavo?

⁸ Kotiva ni naarama taiva timantavauve ne hampi ni variara.

⁹ Uva vovano minti tirave: Kaupititira inaaraiqavano qamaa vitiqaa vairera, ekaa qamaavano nterama vuanarove, tirave.

10 Ho nevata tevata Karaitira vataake vohaa vauraukara ti, te niara muntuka qihaaḡamake mintimake iruro: Ne vo uva ḡaqirake kia iriqi viraiti, te tiaina uvarara ḡuḡaa uvave tivakeha variqi vivarave, turo.

Nai ta vaiintivae ni avu aato vara hampiqamake vaira, Kotiva nai viraḡaa uva vataanarove.

11 Ti ḡata vakaa, te Karaitira uva voka voka tiva nimiqi viha, kia te vaiinti vaata toḡake okararavata tiva nimiqi vi vaunaravauve. Te vi uvara tiva nimiqi vuraitirio, kia vo vaiintinavu ti ḡoraiḡama timitaatirio.

Te vi uvara tunara kaaravauve Iutaa vaiintinavu ti ḡoraiḡama timite variarave. Te tenta uvaḡaa vaiinti vaata toḡake okararavata tomaḡake tiva nimuraitiro, Iutaa vaiintinavu tiriara quaheha kiama ti ḡoraiḡama timitaatirio.

12 Oho, ni avu aato vara hampiqama keha nenta vaata toḡa kaate ti variaka, vi vaiintinavuka nái tava ekaara itikaivaḡe te huviqorave tiataara.

13 Ti ḡata vakaa, ne kia rumpavi vairaiti, ḡaḡi variqi vuate tiro, Kotiva ni naarama taira. Ne kuvantuvi varia vaiinti nahentika vaiha, hauri ne tiha, Kaiḡe haarua muntukavano vaina kaiḡara vaaḡu kaiḡa varaḡi vuare, tivora. Ne kuvantuvi varia vaiinti nahentika vaiha, ne nariara nariara muntuka vateha koḡe kaiḡaḡai nai vara amite nai vara amitemaḡi vuata.

14 Te Kotiva Mosiraḡaa tivato uva maarara ḡeḡoḡamake mintima tirara:

Ne nentara muntuka vatentemake, nenta
navunaa vaiintiaravata muntuka vateha
variate, tirara. *(Wkp 19:18)*

¹⁵ Ne quara vairi voqaara vaiha nai ati nai ati
iha raquanara iha vaivora. Ne rauriha variata.
Ne mintiaqi viha ne nentama taiqa vivara.

Koqe aaraqaa nirara tura

¹⁶ Te niara mintima ti: Ne Kotira Maraquina
gaqi kaivaro viva ni koqe aara numiqairamanta
ne kogemake variqi vuata. Ne mintiaqi vivera,
ne kiama qaiqaa haarua muntukavano hampi
kaiqa vare vainara varevarave, turo.

¹⁷ Tinavu haarua muntukavano vare vai
kaiqava vo qaramakero vaivaro Kotira
Maraquravano vare vai kaiqava vo qaramakero
vairo. Vitanta nai navutaiqi nai navutaiqiha
variarara ti, tenavu kia ho tentanavu koqe kaiqa
varaataa ina kaiqara ho varaainara.

¹⁸ Kotira Maraquina ni ntitakero aara
numiqairera, ne homa Kotira kaiqa varaqi vi
vaivaro Mosira uva maaravano kiama niqaa
raqikiqiro vuanaro.

¹⁹ Ni haarua muntukavano vare vai kaiqara ne
virara iriara. Vi uvava maantimama vairo:
Hampi qaramaqi ni vairave, voravata hampi
ruherave, hampi narira ni vairave,

²⁰ una variqa autu tuaherake vairave, uhiakaa
auti vairave, navutaiqi vairave, iqoka raqi
vairave, vora toma amiterave, arara ite vairave,
vika nai nutuqai tuahere vairave, iqoka raqiha
tuqavu vi vairave,

²¹ vora airairara muntuka nti vairave, iha
namari namake vueraiqama vi vairave,

ruvaaqumavi variaraqaaahai vueraiqaavi vaiha aakara nteha hampi uva ti variarave, ekaa vi kaiqara vi kaiqara haarua muntukavano vare vai kaiqavama vairo.

Te hoqare ni tiva nimunantemake, te qaiqaavata ni tiva nimirera: Vi kaiqara vi kaiqara vare variaka kiama Kotiva raqikina vatukaraqi ho vivarave, turo.

²² Ho Kotira Maraqravano vare vai kaiqava kia mintimakeru vairo. Kotira Maraqravano vaiinti nahentiqaa raqikiqiro vi vaimanta vika maantima vaina kaiqaraqaima varevara: Nariara nariara muntuka vate vairave, muntukaqihairo koqe i vairave, araraqihairo paru i vairave, kia arara ita nimitaraiti qihaaqama nimite vairave, vora kahaqi vairave, avuqavu ni vairave, naata vaati koqemake variqi vi okararave,

²³ vika kia nái nutu tuahere vairave, vika nái vaataqaa koqemake raqiki vairave, ekaa vi kaiqava vi kaiqava Kotira Maraqraraqaaahairo qovaraiqi vairara tiro, vaiintivano vi kaiqara varaqiro vi vairera, kiama vo uvavano vira ravaaqavu kaanaro.

²⁴ Tenavu Karaitirainiqama vurauka. Tinavu haarua muntukavano vaaqu kaiqa varaainarave, qora okara varaainarave, tenavu tentanavu haarua muntuka varake Karaitira aruto katariraqaa vi muntukara ekaara aru taiqa kaunara.

²⁵ Kotira Maraqravano tinavu qaiqaa qaqi vara himpima kaimanta tenavu qaqi variqi vi vaunarara ti, kaiqe tenavu vira qaqi kaariraro

viva tinavuqaa raqikiqi vi vairaqe tenavu vira kaiqaqai varaqi vuari.

²⁶ Kaiqe tenavu kia tentanavu mahuta tiraiti, kia nariara nariara arara itaaina uvara tiraiti, vovano koqema kero kaiqa varaainarara kia nai toma amite nai toma amitemaqi vuari.

6

Ne nai kahaqi nai kahaqamaqi viha maara varaqi vuata tura

¹ Ti qata vakaa, niqihairo vo vaiintivano qora okara autu kairera, kia vi vaiintira qaqira karaiti, ne koqemake Kotira kaiqa vare varia vaiintika qihaaqamake vi vaiintira kahaqivaro viva anirantero qaiqaa Kotira aaraqaa vuarira. Hauri Sataaniva nivata avataira ne „vi vaiintira aanare„ qora kaiqa varevorave ti, nevata rauriha variata.

² Maara vaina entara ne nai kahaqi nai kahaqamaqi vuata. Ne mintiaqi vivera, ne Karaitiva tivatai uvara koqemakema avataqi vivara.

³ Vaiinti vovano kia nora autu vaiva tiharo, Te nora vaiintima vauro, tirera, viva nai unama tianaro.

⁴ Ne vohaiqa vohaiqavano nenta kaiqa varera avateha tavaata. Vaiintivano nai kaiqa avatamakero tavairaro koqe kaiqa vairera, viva homa nariara tiharo, Te koqe kaiqama vare vauro, tianaro. Hauri viva vo vaiinti kaiqa avatamakero taveru tiharo, Vira kaiqavano qora kaiqa vaivaro ti kaiqa koqe kaiqama vaivo, tiantora.

⁵ Kia vora kaiqara noraiqaake iriraiti, ne nenta kaiqa varera vira maara nenta varaqi vuata.

⁶ Kotira vakaaka ni tiva nimi vaina vaiintira nenta koqe haika vatera viravata rairakeha amiata.

⁷ Ne Kotirara hampiqamake irivora. Ne una uva tivera, Kotiva kiama ni una uvara quqaa uvave tianaro. Vaiintivano nana kuvukanaa ututainara naantiara nai vi kararaqaima qantuanaro.

⁸ Vira voqaantema kero, vaiintivano nai muntukavano hampi varaaina kaiqaraqai varaqiro virera, viva naantiara qutu vuaina haikaraqaima varaanaro. Vaiintivano Kotira Maraquravano varaaina kaiqara varaqiro virera, naantiara viva ekaa enta qaqi variqiro vuaina haikarama varaanaro.

⁹ Ho kaiqe tenavu vi uvara iriha kia popoharaiti, koqe kaiqaqai varaqi vuari. Kuvukanaa utu tairava kiama vaaka qantu kero vararaitiro, viva variqiro viraro karavano mpeqaiqama viraro qantu kero varaanarove. Vira voqaara tenavu vate kia popohanaara iraiti, koqe kaiqa varaqi vivi, naantiara vo enta tenavu koqemake Kotira vataake variqi virara.

¹⁰ Virara irihama tenavu vo vaiinti kahaqiarira aarava vairera, kaiqenavu vi vaiintira kahaqiari. Tenavu ekaa vaiinti nahenti kahaqihavata, Karaitira vaiinti nahenti vika voqavata kahaqama nimitaari.

Poruva ekaara uva tura

¹¹ Ne tavaata. Tenta kauquqohai nora qarama niarao ti, ntuva tauro.

¹² Vokiaka Iutaa vaiinti tinavu quahama timitaate ti, vika niara kempukaiqamake vaata toqa kaate ti variara. Vika tiha, Tenavu Karaitira katariqaa aruto uvara ti variari Iutaa vika tinavu qoraiqama timitevorave, ti variara.

¹³ Vika vaata toqake okarara noraiqaake irihavata, vika kia Mosira uva maara avataqi vi variara. Ne vika uva iriha vikara ho tinavu vaatavata toqa timitaate tivera, vika niara tinavu uva avataqi vuavo tivakeha nai mahuta tivarave.

¹⁴ Ho te kia tenta mahuta tiraiti, te katariqaa aruto vaiintira, Nora Vaiinti Ihu Karaitira vira autuqai tuaheraqi virera. Karaitira katariqaa arutovaro qutu vurara ti, tevata vira vataake qutu vunara. Te qutu vunarara tiro, vataini vai haikava kia ti ho tuate vairaqe kia te vataini vai haikarara muntuka vataqi virera.

¹⁵ Vaata toqake vai okaravave, kia vaata toqake vai okaravave, vi okarava qumina haikaqaima vairo. Tinavu avu aato muntukavano qaraakaiqama vuaina okarava, vi okaravama nora haikama vairo.

¹⁶ Vika nai avu aato muntukaqihai qaraakaiqamavi Kotira uva iriakara te vikara mintima turo: Kotiva vika ekaa aaqurihama nimitairaro vika muntukaqihairo paru i vaira variqi vuata. Vi vaiinti nahentika quqaa Kotira vaiinti nahenti Isareri vaiinti nahentima variara.

¹⁷ Te tenta uva taiqa karera mintima ti: Te Ihura kaiqa vare vauramanta vira kaara ti ruqutuke vate teqataa vaaraqva ti vaataqaa

qaqi vairara ti, hauri ne ti vataake tirorira uva
tivora.

¹⁸ Ti qata vakaao, Ihu Karaitiva tinavu
Noravano ni ekaa koqema nimitaarire.
Quqaave.

Kotira Uva
The New Testament and portions of the Old
Testament in the North Tairora Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Olpela Testamen
long tokples Tairora long Niugini

copyright © 1979, 1994, 2005, 2008, 2009, 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tairora

Dialect: North Tairora

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-05-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source files dated 12 Dec 2025

909b265f-c886-56ae-b943-fdc12fe46c5e